

Sammanfattning

Tolkning av kollektivavtal m.m. Tvisten gäller hur antalet semesterdagar i en semesterperiod skall beräknas för anställda med oregelbundna arbetstider vid Tågia AB.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2004-09-08
StockholmDom nr 76/04
Mål nr A 212/03**KÄRANDE OCH GENSVARANDE**Almega Tjänsteförbunden, Box 16105, 103 22 STOCKHOLM
Ombud: jur. kand. Peter Lindgren, Almega AB, adress som förbundet**GENSVARANDE**Tågia Aktiebolag, 556591-7233, Box 10717, 121 29 STOCKHOLM
Ombud: jur. kand. Peter Lindgren, adress som ovan**SVARANDE OCH GENKÄRANDE**SEKO – Facket för Service och Kommunikation, Box 1105,
111 81 STOCKHOLM
Ombud: förbundsjuristen Annett Olofsson, LO-TCO Rättsskydd AB,
Box 1155, 111 81 STOCKHOLM**SAKEN**

Tolkning av kollektivavtal m.m.

Bakgrund

Tågia Aktiebolag (i fortsättningen kallat Tågia eller bolaget) bildades för att från AB Storstockholms lokaltrafik (SL) ta över underhållsarbetet på tunnelbanevagnar. Tågia är genom medlemskap i Almega Tjänsteförbunden (Almega) bundet av ett centralt branschavtal för spårtrafik gentemot bl.a. SEKO. Vid inrangeringsförhandlingar mellan Tågia och SEKO träffade dessa parter dessutom ett lokalt kollektivavtal. Parterna enades om att branschavtalet gäller för Tågias verksamhet från och med den 1 april 2001 med undantag för avvikande regler i det lokala avtalet. Även det lokala avtalet gäller från och med den 1 april 2001.

För tiden fram till den 1 april 2001 gällde för verksamheten ett kollektivavtal benämnt AB(A) – SL. Detta avtal innehöll ett särskilt beräkningssätt, en s.k. nettometod, för att beräkna antalet semesterdagar som skall anses ingå i en semesterledighet för bl.a. anställda med oregelbundna arbetstider. När det nya lokala kollektivavtalet träffades var Tågia och SEKO överens om att nettometoden i AB(A) – SL skulle fortsätta att tillämpas i vart fall till och med den 31 december 2001. Tvist har uppkommit mellan parterna i frågan om hur denna beräkning skall göras för tiden efter den 31 december 2001 för heltidsanställda hos Tågia med oregelbundna arbetstider.

Parterna har fört tvisteförhandlingar i frågan utan att kunna enas. Almega har därefter i Arbetsdomstolen väckt en fastställelsetalan mot SEKO, som i sin tur väckt talan mot Almega och Tågia och yrkat skadestånd för kollektivavtalsbrott. SEKO yrkade därvid allmänt skadestånd både för egen del och för

ett stort antal medlemmar samt ekonomiskt skadestånd till var och en av dessa medlemmar. Parterna har vid huvudförhandlingen i målet kommit överens om att skadeståndstalan avseende arbetstagarna endast skall omfatta ett allmänt skadestånd till en av dessa. Talan beträffande övriga arbetstagare har efter återkallelse avskrivits och av parterna återförvisats till fortsatta tvisteförhandlingar.

Yrkanden m.m.

Almega har i första hand yrkat att Arbetsdomstolen skall fastställa att Tågia vid beräkningen av semesterledighet för anställda med oregelbundna arbetstider skall tillämpa den nettometod som föreskrivs i kollektivavtalet AB(A) – SL § 19 punkten 9. Almega har i andra hand yrkat att Arbetsdomstolen skall fastställa att Tågia för heltidsanställda med oregelbundna arbetstider skall beräkna semesterledigheten kalendariskt under andra veckodagar än lördagar, söndagar, helgdagar samt påskafton, pingstafton, midsommarafton, julafton och nyårsafton.

SEKO har bestritt käromålet och för egen del yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta Tågia att till SEKO utge allmänt skadestånd med 100 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning till dess betalning sker. Vidare har SEKO, som talan slutligt bestämts, yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta Tågia att utge allmänt skadestånd med 5 000 kr till T.B., jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 27 januari 2004 till dess betalning sker.

Almega och Tågia har bestritt SEKO:s talan. Inget av de yrkade beloppen har vitsordats som skäliga men ränteberäkningarna har godtagits. För det fall domstolen skulle finna att Tågia har brutit mot kollektivavtalet har arbetsgivarparterna gjort gällande att skadeståndet skall jämkas eftersom Tågia har tillämpat nettometoden enligt AB(A) – SL i tron att parterna var överens om detta.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Bestämmelserna i kollektivavtalen

Det är ostridigt i målet att det centrala branschavtalet för spårtrafik som gäller mellan parterna saknar särskilda bestämmelser rörande tvistefrågan, varför det avtalet förbigås här.

De bestämmelser som parterna i huvudsak har hänfört sig till återfinns dels i AB(A) – SL, dels i Tågias lokala kollektivavtal med SEKO och har följande lydelse.

AB(A) – SL

§ 19 Semesterförmåner

.....

9. För heltidsanställd arbetstagare med ordinarie arbetstid enbart vardagar måndag-fredag skall varje under semestertiden infallande ordinarie arbetsdag betraktas som en semesterdag. För övriga arbetstagare skall antalet semesterdagar, som skall anses ingå i semesterledigheten, beräknas enligt följande formel.

$$5 - x \cdot \frac{b}{c} \cdot \frac{1}{a}$$

a = antalet ordinarie arbetsdagar som arbetstagaren enligt fastställt tjänstgöringsschema genomsnittligt skall fullgöra per vecka (anges med fyra decimaler utan avrundning),

b = antalet ordinarie arbetsdagar som ingår i semesterledigheten,

c = antalet semesterdagar som skall beräknas ingå i semesterledigheten.

Kvoten 5/a, den s k semesterfaktorn, anges med två decimaler utan avrundning. Om brutet tal uppstår vid sammanläggning av delposterna enligt c för semesteråret, skall avrundning ske till närmast lägre dagantal. Tabell över semesterfaktorer återfinnes i bilaga H.

.....

Tågias lokala kollektivavtal med SEKO

Anmärkning av Arbetsdomstolen: Det lokala kollektivavtalets text överensstämmer till stor del med texten i det centrala branschavtalet för spårtrafik. I den mån det lokala avtalet innehåller bestämmelser som avviker från branschavtalets bestämmelser har avtalsparterna markerat detta genom att använda fetstil i avtalstexten. Den markeringen har använts även här.

§ 11 Semester**Mom. 1 Allmänna bestämmelser**

Arbetstagare har rätt till semester enligt lag med de ändringar och tillägg som gjorts nedan.

Arbetsgivaren kan besluta om att intjänade och semesterår ska sammanfalla och utgöras av kalenderår.

Lokalt avtal kan träffas om avsteg från bestämmelserna i denna paragraf i fråga om kortare sammanhängande semesterperiod än vad lagen föreskriver under juni – augusti, beräkning av semester vid oregelbunden och/eller koncentrerad arbetstidsförläggning (hel- eller deltid) och vid ändrad sysselsättningsgrad samt om beräkning av semesterlön och semesterersättning. För arbetsområden med

oregelbunden arbetstidsförläggning kan lokalt avtal träffas om beräkning av semester för timme i stället för dag.

Mom. 2 Semesterns längd

Antalet semesterdagar per kalenderår framgår av nedanstående tabell.

Tom – from det år arbetstagaren fyller

39 år	25 dagar
40 år	31 dagar
50 år	32 dagar

För anställda den 31 mars 2001 vid Neglinge depå gäller, för de som ej löst in sina extra semesterdagar, tom år 2004 nedanstående

-29 år	28 dagar
30 år	31 dagar
40 år	34 dagar

Mom. 3 Semesterlön

Under tiden 1 april – 31 december 2001 beräknas denna och övriga tillägg och avdrag avseende semester enligt AB(A) – SL.

Semesterlönen utgörs av den månadslön som är aktuell under semestern plus semestertillägg.

.....

Mom. 9 Semester vid intermittert deltidarbete

Om en arbetstagare är deltidarbetande och arbetar mindre än fem dagar i genomsnitt per helgfri vecka, ska antalet

bruttosemesterdagar (= det antal semesterdagar som ska läggas ut under semesteråret) omräknas till

nettosemesterdagar (= som ska förläggas på de dagar som annars skulle ha utgjort arbetsdagar för arbetstagaren). Beräkningen görs enligt följande:

$$\frac{\text{Antal arbetsdagar/vecka}}{5} \times \text{antalet bruttosemesterdagar} = \text{antalet nettosemesterdagar}$$

(Antal arbetsdagar/vecka = arbetsdagar i genomsnitt per helgfri vecka i genomsnitt under begränsningsperioden enligt arbetstagarens arbetstidsschema.)

.....

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Arbetsgivarparterna

Tågia bildades i september år 2000. Avsikten var att Tågia skulle överta underhållsarbetet på SL:s tunnelbanevagnar. Bolaget har cirka 500 anställda. En stor del av personalen har oregelbundna arbetstider. De arbetar i genomsnitt färre än fem dagar per helgfri vecka. Dessa arbetstagare har alltid fått sin semesterledighet omräknad enligt den s.k. nettometoden.

För den övertagna verksamheten gällde tidigare kollektivavtalet AB(A) – SL. Av § 19 punkten 9 i det avtalet framgår att semestern för alla anställda som inte är heltidsanställda med ordinarie arbetstid enbart måndag – fredag skall beräknas enligt en särskild formel. Specialregeln omfattar således alla anställda med oregelbundna arbetstider och personer som arbetar deltid. Denna nettometod infördes i avtalet i början av 1960-talet och har alltså tillämpats i den aktuella verksamheten under mycket lång tid.

Tågia sökte inträde i Almega från den 1 november 2000. Inom Almega fanns redan ett centralt kollektivavtal som reglerade arbetsförhållandena för arbetstagare inom spårtrafik. Bolaget genomförde sedan inrangeringsförhandlingar med SEKO, SKTF och CF. Detta var en lång process som pågick under perioden den 14 februari – 18 juni 2001. Parterna träffade därvid lokala kollektivavtal med vissa avvikelser från det centrala branschavtalet för spårtrafik, varav ett var det i målet aktuella avtalet mellan Tågia och SEKO. Det lokala avtalet utformades som en sammanslagning med det centrala branschavtalet med de avvikande lokala reglerna markerade i fetstil. Ett resultat av inrangeringsförhandlingarna var att ett stort antal olika lönetillägg avlöstes. Som en kompensation för detta höjdes grundlönen för SEKO:s medlemmar i sådan mån att de borttagna tilläggen ersattes med viss marginal till förmån för arbetstagarna.

Av det lokala avtalets § 11 mom. 1 framgår att semesterlagen gäller som utfyllnad vid sidan av avtalet. I § 11 mom. 2 regleras antalet semesterdagar. Den bestämmelsen innehåller den huvudsakliga eftergift som bolaget gjorde vid träffandet av avtalet vid sidan av lönehöjningarna på grund av de borttagna tilläggen. Bestämmelsen om semesterns längd innebar att de anställda fick behålla det antal semesterdagar som gällt enligt AB(A) – SL, dvs. fler dagar än som annars hade gällt enligt spårtrafikavtalet.

I § 11 mom. 3 anges i första stycket att semesterlön och övriga tillägg och avdrag avseende semester under tiden 1 april – 31 december 2001 beräknas enligt AB(A) – SL. SL hade tillämpat ett lönesystem, det s.k. PIL-systemet. Avsikten var att Tågia skulle fortsätta att använda SL:s lönesystem till och med den 31 december 2001. Därefter skulle bolaget byta lönesystem. Med formuleringen i § 11 mom. 3 första stycket avsåg Tågia just att uttrycka att bolaget inte skulle få använda sig av SL:s lönesystem för att beräkna semesterlönen längre än till årsskiftet 2001/2002. Samma formulering återfinns i det lokala avtalet i § 5 första stycket angående löneberäkning, i § 12 mom. 4 angående sjuklönens storlek och i § 14 mom. 3 angående avdragsberäkning vid ledighet utan lön. Avsikten har genomgående varit densamma, dvs. att ange att ett nytt lönesystem skall börja tillämpas från och med den

1 januari 2002. Avsikten med den aktuella formuleringen i § 11 har aldrig varit att arbetstagarna skulle få tre till nio extra semesterdagar per år.

Den 1 januari 2002 övergick Tågia som planerat till ett nytt lönesystem, Hogia. Övergången innebar att beräkningen av lön, sjuklön och semesterlön ändrades något. Det nya lönesystemet ledde exempelvis till att de anställda i Tågia fick marginellt högre semestertillägg efter årsskiftet. Någon förändring av beräkningen av antalet semesterdagar skedde däremot inte.

Den gemensamma partsavsikten hos SEKO och Tågia i samband med att det lokala kollektivavtalet träffades var uppenbarligen att nettometoden skulle fortsätta att gälla även efter den 31 december 2001, även om detta inte kom till direkt uttryck i avtalstexten. Denna partsavsikt bekräftas också av den skriftliga dokumentationen i målet, bl.a. det informationsblad som SEKO gav till sina medlemmar när det lokala kollektivavtalet hade träffats. I informationsbladet anges bl.a. i en punkt om semesterns längd: ”Samma bestämmelser som hittills. Alltså ingen förändring.” Detta visar att avsikten var att de tidigare bestämmelserna avseende semesterns längd skulle bibehållas oförändrade.

Tågia hade redan gjort en stor eftergift genom att gå med på att de anställda fick behålla det antal semesterdagar som gällde enligt AB(A) – SL. För det fall SEKO:s avsikt med det nya avtalet var att arbetstagarna därutöver skulle få mellan tre och nio ytterligare semesterdagar bör SEKO anses ha haft en skyldighet att klargöra detta för motparten vid avtalets ingående, vilket inte har skett.

I det lokala kollektivavtalet § 11 mom. 9 finns en nettoregel för beräkning av semester för anställda med intermittent deltidsarbete. Bestämmelsen är direkt hämtad ur spårtrafikavtalet. Den personalgrupp som talan gäller arbetar visserligen intermittent, dvs. oregelbundet, men inte deltid. De omfattas därför inte av den bestämmelsen. Om SEKO:s uppfattning vore korrekt skulle parterna ha skapat en reglering som direkt diskriminerar deltidsanställda i förhållande till heltidsanställda. Detta har aldrig varit parternas avsikt.

Det lokala kollektivavtalet undertecknades den 18 juni 2001. Tågia använde sig av det gamla PIL-systemet året ut. Under år 2002 fortsatte bolaget att tillämpa samma nettometod i det nya lönesystemet utan att någon reagerade mot detta. Först i slutet av maj 2003 kom en formell framställan från SEKO om förhandling rörande semesterberäkningen. Den faktiska tillämpningen av avtalet för tiden efter den 31 december 2001 visar att partsavsikten var den som arbetsgivarparterna hävdar.

Tågia träffade lokala kollektivavtal även med SKTF och CF med samma formulering som i avtalet med SEKO. Inget av dessa förbund har påstått att deras avtal har den innebörd som SEKO gör gällande i målet.

Det är riktigt att S.I. den 23 oktober 2001 skickade ett e-postmeddelande till S.Ö. inför ett möte den 24 oktober. Det som förbundet ville diskutera vid

mötet beträffande kollektivavtalets § 11 mom. 2 och 3 var dock inte semesterperiodens längd utan beräkningen av semestertilläggets storlek. Semestertillägget skulle med det nya lönesystemet bli en aning högre än som tidigare gällt och SEKO var intresserat av att veta när detta skulle börja tillämpas i praktiken. Ingen av SEKO:s representanter har vid något tillfälle framfört att kollektivavtalet enligt dem skulle innebära en förändrad semesterlängd från och med den 1 januari 2002.

Grunderna

Parternas avsikt med formuleringen i det lokala kollektivavtalet av den 18 juni 2001 var att lönesystemet och inte grunderna för själva semesterberäkningen skulle ändras från och med årsskiftet 2001/2002. Eftersom ingen ändring i sak varit avsedd är semesterreglerna i AB(A) – SL § 19 punkten 9 fortfarande gällande. Grunden för det i första hand framställda yrkandet är således att den gemensamma partsavsikten var att nettometoden enligt AB(A) – SL skulle fortsätta att gälla.

Av det lokala avtalets ordalydelse framgår varken att nettometoden skall fortsätta att gälla eller att den skall upphöra. Även vid en samlad tolkning av avtalet, med beaktande av de kringomständigheter som har anförts beträffande avtalets historik, hur avtalet har tillämpats i praktiken och tidsutdräkten innan det påstådda felet påtalades, kan tolkningen inte bli annan än att parternas avsikt var den som arbetsgivarsidan gör gällande.

Om Arbetsdomstolen ändå skulle finna att nettometoden enligt AB(A) – SL har upphört att gälla från årsskiftet 2001/2002 är i stället semesterlagen tillämplig. Av semesterlagen 9 § framgår att semesterdagar läggs ut kalendarriskt under andra veckodagar än lördagar, söndagar, helgdagar och ett antal uppräknade helgdagsaftnar. Arbetstidens förläggning eller infallande ledighetsdagar skall inte påverka semestertidens längd. Om Tågias anställda med oregelbundna arbetstider bara behövde ta ut semester för ordinarie arbetsdagar skulle de få en orimligt lång semester i förhållande till övriga arbetstigare.

SEKO

SL:s styrelse fattade år 1999 beslut om att bilda ett bolag för vagnunderhållet. Inför bildandet av detta nya bolag lade SEKO hösten 1999 fram ett antal krav. Det var tre krav som var avgörande för SEKO; tryggare arbetstillfällen, ett trygghetspaket för eventuell arbetsbrist samt - viktigast - att värdet av det befintliga kollektivavtalet bevarades.

Efter långa diskussioner hade SL i maj 2000 tillmötesgått SEKO beträffande kraven på tryggare arbetstillfällen och trygghetspaketet, men det var fortfarande osäkert om kollektivavtalets värde kunde bevaras. SEKO rekommenderade då sina medlemmar att inte gå över till det blivande underhållsbolaget. Bakgrunden till detta var att tidigare inrangeringsförhandlingar vid övergång från offentlig till privat arbetsgivare präglats av att de offentliga avtalen haft mer förmånliga regler än de privata avtalen

beträffande arbetstid, semester och övertid. SEKO ville därför till en början ha en garanti för befintliga avtalsbestämmelser om semester och övertid till år 2009. Detta avvisades av arbetsgivaren som dock utfäste, till en början muntligen, att avsikten inte var att försämra anställningsvillkoren för personal som skulle arbeta i det nya bolaget. Den utfästelsen fästes sedermera på pränt genom en avsiktsförklaring den 1 september 2000. Avsiktsförklaringen är, som framgår av texten, ingen juridiskt bindande handling utan ett klagörande av parternas ståndpunkter. I den anges bl.a. att parterna kommer att verka för att hitta en lösning gällande semesterbestämmelser och övertidserättning som är kostnadsneutral jämfört med nuvarande nivå. Detta är ett uttryck för SEKO:s strävan att bibehålla kollektivavtalets värde.

Tågia började sin verksamhet den 1 oktober 2000. För verksamheten finns ett centralt kollektivavtal, branschavtalet för spårtrafik, mellan Almega å ena sidan och SEKO, ST och CF å andra sidan. Inrangeringsförhandlingar mellan Tågia och SEKO påbörjades i februari 2001. De ledde så småningom fram till att parterna träffade ett lokalt kollektivavtal den 18 juni 2001. Det lokala kollektivavtalet innebär avvikelser från det centrala branschavtalet för spårtrafik i de fetstilta delarna men överensstämmer i övrigt med detta.

Beträffande det lokala kollektivavtalet skall framhållas att avsteg från bestämmelserna i § 11 om semester får överenskommas bl.a. i fråga om beräkning av semester vid oregelbunden och/eller koncentrerad arbetstidsförläggning (hel- eller deltid) samt om beräkning av semesterlön och semesterersättning.

AB(A) – SL upphörde att gälla som kollektivavtal den 1 april 2001. I det lokala avtalet § 11 mom. 3 första stycket finns en hänvisning till AB(A) – SL. I AB(A) – SL § 19 regleras semester. Bestämmelsen i § 19 punkten 9 berör arbetstagare som arbetar tvåskift, treskift och natt. Omräkning av semesterdagarna sker enligt den så kallade nettometoden. Det är en metod för att räkna fram hur många semesterdagar som går åt för att vara ledig under en viss angiven tidsperiod. Med nettodagar avses de ordinarie arbetsdagarna under semesterperioden och med bruttodagar det antal semesterdagar som förbrukas. Detta är vad hänvisningen till AB(A) – SL i det lokala avtalets § 11 mom. 3 första stycket syftar på.

Vid inrangeringsförhandlingarna mellan SEKO och Tågia fördes diskussioner om förändringar i fråga om vissa tillägg, övertid och semester. Det var viktigt för SEKO att bibehålla kollektivavtalets värde genom att försämringar i vissa delar skulle kompenseras med förbättringar i andra delar. Den tidsbegränsade hänvisningen till AB(A) – SL i det lokala kollektivavtalets § 11 mom. 3 innebar under den period som hänvisningen gällde att man inte riktigt uppnådde den målsättningen. De skäl som anfördes av Tågia för att ha med hänvisningen till AB(A) – SL var att bolaget behövde tid för att bygga upp ett eget lönesystem. Med beaktande av vad som skulle komma att gälla efter den 31 december 2001 ansåg SEKO ändå att helheten på sikt blev bra och accepterade då att de gamla semesterreglerna fick tillämpas under en övergångsperiod.

Motparterna har påstått att SEKO och Tågia skulle ha haft en gemensam partsavsikt att semesterberäkningsreglerna i AB(A) – SL skulle gälla även efter den 31 december 2001. Någon sådan gemensam partsavsikt har inte funnits. I det informationsblad som SEKO skickade ut till sina medlemmar när det lokala kollektivavtalet ingåtts angavs att semesterns längd var oförändrad, vilket är korrekt eftersom antalet semesterdagar enligt avtalets § 11 mom. 2 var oförändrat. Informationsbladet innehöll däremot inte någon information om hur semesterberäkningen skulle ske, dvs. huruvida nettometoden skulle användas vid beräkningen av semesterdagar.

För tiden efter den 31 december 2001 har det enligt det lokala avtalets § 11 mom. 1 funnits möjlighet att träffa ett avtal om särregler för beräkningen av semester för arbetstagaren med oregelbundna arbetstider. Detta har inte skett. SEKO har under hösten 2001 påtalat för bolaget att den tidsbegränsade hänvisningen till AB(A) – SL:s bestämmelser var på väg att löpa ut. Vid ett möte den 24 oktober 2001 deltog S.I. och C.O. för SEKO samt S.Ö. och A.R. för Tågia. SEKO:s representanter ställde frågan om bolaget visste vad som gällde beträffande beräkningen av semester efter den 31 december 2001. På denna fråga fick de ett jakande svar. S.I. frågade då om arbetsgivaren var medveten om att det lokala avtalet innebar förändrad semester från och med den 1 januari 2002. A.R. svarade att de begrep vad de hade skrivit under.

Tågia tog således inte något initiativ till förhandling om ett nytt avtal avseende semesterberäkning för arbetstagare med oregelbundna arbetstider. Därmed finns det från och med den 1 januari 2002 inga särregler för arbetstagare med oregelbundna arbetstider. Samma bestämmelser skall då gälla beträffande beräkningen av semesterlön och semestertillägg samt beräkning av semesterdagar för såväl arbetstagare med regelbunden arbetstid som arbetstagare med oregelbunden arbetstid. Tågia fortsatte dock att tillämpa nettometoden i AB(A) – SL även efter den 31 december 2001. Det innebär att de berörda arbetstagarna inte har fått den semesterledighet som de har rätt till. Det rör sig om mellan tre och nio semesterdagar per år som dessa personer har arbetat i stället för att ha semester.

Det har framförts från motparterna att SEKO tog lång tid på sig att reagera på den felaktiga tillämpningen av avtalet. Det var emellertid först i maj 2003 som det stod klart för de lokala fackliga företrädarna att bolaget tillämpade avtalsbestämmelserna felaktigt. SEKO reagerade då direkt på detta och tog kontakt med bolaget i frågan.

Beträffande de andra tidsbegränsade hänvisningar till AB(A) – SL som finns i det lokala avtalet bör framhållas att det i dessa fall finns uttryckliga bestämmelser i avtalet om vad som skall gälla efter den 31 december 2001. Eftersom § 11 mom. 3 första stycket saknar motsvarande reglering kan det inte dras några paralleller till dessa fall.

I fråga om vad som anförts om diskriminering av deltidsanställda kan noteras att det inte finns några deltidsanställda i verksamheten. För det fall SEKO:s avtalsstolkning innebär att deltidsanställda diskrimineras skulle det få följderna att den regel som tar sikte på de deltidsanställda kan anses ogiltig enligt

lagen om förbud mot diskriminering av deltidsarbetande arbetstagare och arbetstagare med tidsbegränsad anställning.

Grunden för SEKO:s bestridande av Almegas talan

Efter den 31 december 2001 gäller inga särregler, vare sig i det lokala kollektivavtalet eller i semesterlagen, för arbetstagare med oregelbunden arbetstid såvitt avser beräkningen av antalet semesterdagar.

Grunderna för SEKO:s yrkanden mot Almega och Tågia

Tågia har brutit mot det mellan parterna gällande lokala kollektivavtalet genom att för tid efter den 31 december 2001 tillämpa en nettometod vid beräkningen av antalet semesterdagar för arbetstagare med oregelbunden arbetstid. Genom detta förfarande har arbetstagarna gått miste om semesterdagar. Tågia har därigenom ådragit sig skyldighet att utge allmänt skadestånd till SEKO och berörda arbetstagare.

Domskäl

Twisten gäller hur semesterledighet skall beräknas för heltidsanställda med oregelbundna arbetstider hos Tågia för tiden efter den 31 december 2001.

Arbetsgivarparternas ståndpunkt är i första hand att en s.k. nettometod enligt ett tidigare kollektivavtal, AB(A) – SL, därvid skall tillämpas. I andra hand gör arbetsgivarparterna gällande att semesterlagen gäller, vilket enligt dem i korthet innebär att alla dagar måndag – fredag under en semesterperiod - inklusive sådana dagar som skulle varit fridagar om arbetstagaren varit i tjänst - skall räknas som semesterdagar. Båda dessa beräkningssätt syftar till att anställda med oregelbundna arbetstider skall ha rätt till ungefär lika lång sammanhängande semesterledighet som andra arbetstagare.

SEKO å sin sida menar att parternas lokala kollektivavtal betyder att endast de dagar under en semesterperiod som den anställde annars skulle ha arbetat skall räknas som semesterdagar. Enligt SEKO har även semesterlagen denna innebörd. SEKO:s ståndpunkt innebär att anställda med oregelbundna arbetstider kan få en längre sammanhängande semester än andra arbetstagare, eftersom ett färre antal semesterdagar per vecka förbrukas för dem.

Den första fråga som Arbetsdomstolen har att ta ställning till är om antalet semesterdagar under en semesterledighet för anställda vid Tågia med oregelbundna arbetstider skall beräknas enligt nettometoden i AB(A) – SL, vilket arbetsgivarparterna i första hand har gjort gällande. Om så inte är fallet har domstolen att ta ställning till om parternas lokala kollektivavtal reglerar den omstridda frågan på det sätt som SEKO hävdar samt SEKO:s därmed sammanhängande skadeståndstalan. Om tvistefrågan inte anses reglerad på något av dessa sätt skall Almegas andrahandsyrkande, som tar sikte på en tillämpning av semesterlagen, prövas.

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på arbetsgivarparternas begäran hållits vittnesförhör med S.Ö. och A.R. På SEKO:s begäran har hållits vittnesförhör med S.I. och C.O. Båda sidor har åberopat skriftlig bevisning.

Skall semestern beräknas enligt nettometoden i AB(A) – SL?

Som grund för att semestern för anställda med oregelbundna arbetstider vid Tågia skall beräknas enligt nettometoden i AB(A) – SL har arbetsgivarparterna anfört att detta överensstämmer med Tågias och SEKO:s gemensamma partsavsikt när de träffade det lokala kollektivavtalet. SEKO har bestritt att en sådan gemensam partsavsikt har förelegat.

Parterna har i detta hänseende uppehållit sig vid bestämmelsen i det lokala avtalets § 11 mom. 3 första stycket och vad som var avsikten med formuleringen där. I bestämmelsen anges att semesterlön och övriga tillägg och avdrag avseende semester under tiden 1 april – 31 december 2001 skall beräknas enligt AB(A) – SL. Arbetsdomstolen har svårt att se att bestämmelsen har någon relevans för beräkningen av det antal semesterdagar som skall anses ingå i semesterledigheten, som är det tvistefrågan i målet rör. Vidare kan konstateras att AB(A) – SL upphörde att gälla som kollektivavtal den 31 mars 2001. Även om hänvisningen i § 11 mom. 3 skall uppfattas så att den innefattar en hänvisning till AB(A) – SL:s bestämmelser vad avser den s.k. nettometoden anger bestämmelsens ordalydelse under alla förhållanden inte att AB(A) – SL skall fortsätta att gälla i tiden efter den 31 december 2001, vilket är vad parterna tvistar om.

Någon särskild partsavsikt i fråga om vad som skall gälla vid beräkningen av semesterns längd efter den 31 december 2001 framgår enligt Arbetsdomstolens mening således inte av ordalydelsen i det lokala avtalets § 11 mom. 3 första stycket. Något stöd i den övriga avtalstexten i det lokala kollektivavtal för att AB(A) – SL skall fortsätta att gälla i aktuellt hänseende finns inte heller.

Beträffande vad som har förekommit vid avtalsförhandlingarna i samband med att det lokala kollektivavtalet träffades har S.Ö. och A.R. från arbetsgivarsidan samt S.I. och C.O. från arbetstagersidan hörts som vittnen i målet. De medverkade alla vid inrangeringsförhandlingarna mellan Tågia och SEKO.

Av deras utsagor har framgått att den aktuella tvistefrågan inte diskuterades vid förhandlingarna. Utsagorna ger inte stöd för någon annan slutsats i denna del än att de avtalsslutande parterna när avtalet träffades förutsatte att deras respektive tolkning av vad som skulle gälla beträffande beräkning av semesterledigheten efter den 31 december 2001 var den riktiga. Arbetsgivar- sidan har härvid framhållit att Tågia redan gett arbetstagarna en längre semester än som annars gällde enligt spårtrafikavtalet samt kompenserat de anställda fullt ut för borttagna lönetillägg och därför aldrig skulle ha gått med på att därutöver ge arbetstagarna de extra semesterdagar som SEKO:s tolkning innebär. Arbetstagersidan har å sin sida uppgett att den förbättrade

beräkningen av semesterledigheten var en förutsättning för att SEKO skulle träffa kollektivavtalet, eftersom detta innebar vissa försämringar i övrigt som skulle kompenseras på detta sätt.

I fråga om parternas faktiska avsikt vid själva avtalstecknandet föreligger således helt motstridiga uppgifter.

Arbetsgivarsidan har anfört att även parternas tillämpning av avtalet samt andra kringomständigheter visar att parternas avsikt var den som arbetsgivarsidan hävdar. Enligt Arbetsdomstolens bedömning har emellertid inte utredningen visat annat än att SEKO:s lokala företrädare har påtalat att de ansåg att Tågias tillämpade avtalet felaktigt så snart de fått detta klart för sig. Inte heller i övrigt har framkommit några omständigheter som med särskild styrka talar för att SEKO:s avsikt med avtalet i den nu omstridda frågan har överensstämt med arbetsgivarsidans uppfattning när avtalet ingicks.

Sammanfattningsvis innebär detta att det enligt Arbetsdomstolens mening inte går att fastställa någon gemensam partsavsikt som kan ligga till grund för ett ställningstagande i den omtvistade tolkningsfrågan. Något stöd i själva avtalstexten i det lokala kollektivavtalet för att AB(A) – SL skall fortsätta att gälla i aktuellt hänseende finns som redan angetts inte heller.

Slutsatsen av detta blir att Almegas förstahandsyrkande inte skall bifallas.

Har det lokala kollektivavtalet den innebörd som SEKO gjort gällande?

SEKO:s skadeståndstalan grundar sig på att Tågias brutit mot parternas lokala kollektivavtal genom att vid beräkningen av antalet semesterdagar i en semesterledighet efter den 31 december 2001 tillämpa en nettometod för arbetstagare med oregelbunden arbetstid. Enligt SEKO innebär avsaknaden i det lokala avtalet av särregler för anställda med oregelbundna arbetstider att samma avtalsregler skall gälla för dessa som för arbetstagare med regelbundna arbetstider. Detta medför enligt SEKO att endast de dagar under en semesterperiod som den anställde annars skulle ha arbetat skall räknas som semesterdagar.

För det fall AB(A) – SL inte skall tillämpas är arbetsgivarparternas inställning att frågan om beräkning av semesterledighet för heltidsanställda med oregelbundna arbetstider inte är reglerad i parternas lokala avtal, vilket enligt dem innebär att semesterlagen skall gälla.

Frågan är således om sättet att beräkna semester för heltidsanställda med oregelbundna arbetstider är reglerad i det lokala kollektivavtalet på det sätt SEKO hävdar eller om semesterlagen skall gälla.

Till en början kan konstateras att det inte har gått att fastställa någon gemensam partsavsikt i den omtvistade tolkningsfrågan. Domstolen har inte heller funnit att några särskilda slutsatser i tolkningsfrågan kan dras utifrån parternas tillämpning av avtalet eller andra omständigheter omkring avtalets

ingående. Vid dessa förhållanden får avtalets ordalydelse en avgörande betydelse vid tolkningen av avtalet.

I de allmänna bestämmelserna om semester i avtalets § 11 mom. 1 anges att arbetstagare har rätt till semester enligt lag med de ändringar och tillägg som framgår av avtalet. I samma moment anges att lokalt avtal kan träffas om avsteg från bestämmelserna i denna paragraf i fråga om bl.a. beräkning av semester vid oregelbunden och/eller koncentrerad arbetstidsförläggning (hel- eller deltid). I § 11 mom. 2 är semesterns längd angiven med antal semesterdagar per kalenderår. I samma paragraf mom. 9 finns en nettometod för beräkning av semester vid intermittert deltidsarbete.

Det lokala avtalet föreskriver således att semester utgår enligt lag med de undantag som följer av avtalet. Avtalet förutsätter vidare att beräkningen av semester vid oregelbunden arbetstidsförläggning kan särregleras genom lokalt avtal. En beräkningsregel för deltidsanställda med oregelbundna arbetstider finns redan i samma avtal, § 11 mom. 9. Däremot finns i avtalet inte någon uttrycklig regel om beräkning av semester för heltidsanställda. Såvitt framkommit i målet finns inte heller någon särskild överenskommelse av detta slag vid sidan av avtalet. Enligt Arbetsdomstolens uppfattning innebär detta att semesterlagens bestämmelser skall tillämpas eftersom parterna inte har avtalat om någon avvikelse från lagen i detta hänseende.

Vid den bedömning Arbetsdomstolen gjort kan SEKO:s talan om skadestånd för brott mot det lokala kollektivavtalet inte bifallas.

AlmeGas yrkande i andra hand – en tillämpning av semesterlagen

Enligt arbetsgivarparterna framgår av 9 § semesterlagen att semesterdagar läggs ut kalendariskt under andra veckodagar än lördagar, söndagar, helgdagar och ett antal i paragrafen uppräknade helgdagsaftnar.

Det förhållandet att vissa av dessa vardagar skulle varit fridagar om arbetstagen varit i tjänst skall enligt arbetsgivarsidan inte påverka semesterledighetens längd, utan även dessa dagar skall räknas som semesterdagar.

Enligt SEKO finns inga särregler i semesterlagen såvitt avser beräkningen av antalet semesterdagar för arbetstagare med oregelbunden arbetstid. Även en tillämpning av semesterlagen medför därför enligt SEKO att endast de dagar under en semesterperiod som den anställde annars skulle ha arbetat skall räknas som semesterdagar.

I 9 § första stycket semesterlagen föreskrivs att semesterledighet beräknas i hela dagar samt att lördag och söndag inte räknas som semesterdagar annat än i fall som avses i paragrafens tredje stycke (som saknar betydelse för denna tvist). I fjärde stycket samma paragraf anges att med söndag jämställs helgdag samt påskafton, pingstafton, midsommarafton, julafton och nyårsafton (beträffande andra och tredje styckena i paragrafen se nedan).

Semesterlagens beräkningsregler för semesterledighet bygger således på kalenderveckan. Huvudregeln är att semesterdagarna läggs ut fortlöpande

enligt almanackan under tiden måndag – fredag varje vecka. Detta innebär att arbetstidens förläggning, infallande ledighetsdagar m.m. i princip inte skall påverka ledighetens längd (se exempelvis prop. 1976/77:90 s. 181). Lagstiftarens syfte har varit att alla arbetstagare skall få fem veckors semesterledighet varje år. Med helgerna inräknade innebär det en sammanhängande ledighet på 37 dagar för en person med normal arbetsvecka, dvs. med arbetstiden förlagd måndag - fredag. Den angivna beräkningsmetoden innebär exempelvis att en deltidsanställd som vanligtvis endast arbetar ett par dagar i veckan skall räkna alla lediga dagar i veckan utom lördag och söndag som semesterdagar. Om endast arbetsdagar räknades in i semesterledigheten skulle nämligen semestern för deltidsanställda sträckas ut orimligt långt (se a. a. s. 92).

Lagstiftaren har förutsett att en tillämpning av huvudregeln för semesterberäkning leder till att det angivna syftet med lagstiftningen inte alltid upprätthålls för arbetstagare som inte arbetar regelbundet måndag – fredag. Resultatet kan exempelvis bli att den sammanhängande semestern för dessa personer blir längre eller kortare än den avsedda, men också andra former av orättvisor kan uppstå. För att i möjlig mån komma tillrätta med detta har för personer som arbetar lördagar och/eller söndagar införts en särskild reglering i paragrafens andra och tredje stycken. Denna reglering är emellertid tillämplig endast på personer med regelbunden arbetstid förlagd på det sättet (se a. a. s. 92 f. och 180 f.).

Beträffande personer med oregelbundna arbetstider, vilka är de tvisten gäller, konstaterades vid lagstiftningsarbetet att den stora variationsrikedomen gjorde att en rättvis semesterberäkning inte gick att åstadkomma genom lagstiftning. I semesterkommitténs betänkande avfärdades exempelvis lösningen att för skiftarbetare jämställa arbetsdagar med semesterdagar, eftersom detta skulle ge flera semesterdagar än vad lagen avsåg att ge (SOU 1975:88 s. 135). Frågan borde i stället överlåtas åt parterna att lösa förhandlingsvägen (se prop. 1976/77:90 s. 93 f. och 182). Mot bakgrund av detta gjordes bestämmelsen i 9 § semesterlagen dispositiv på sådant sätt att avvikelse får ske genom kollektivavtal, alternativt annat avtal förutsatt att detta inte upphäver eller inskränker arbetstagarens rättigheter enligt semesterlagen.

Någon särreglering beträffande beräkning av semesterledighet för anställda med oregelbundna arbetstider har således inte ansetts kunna föreskrivas i semesterlagen. När parterna, som i förevarande fall, inte har löst frågan avtalsvägen måste därför enligt Arbetsdomstolens mening den ovan beskrivna huvudregeln om semesterberäkning i semesterlagen bli tillämplig. Detta innebär att semesterledigheten för heltidsanställda hos Tågia med oregelbundna arbetstider skall beräknas på så sätt att alla lediga dagar måndag – fredag skall räknas som semesterdagar, oavsett om dessa skulle ha varit fridagar om den anställde varit i tjänst.

Sammanfattningsvis innebär det anförda att Almegas i andra hand framställda yrkande skall bifallas.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång skall SEKO ersätta arbetsgivarparterna för deras rättegångskostnader. Det råder inte tvist om det beloppet.

Domslut

1. Arbetsdomstolen fastställer att Tågia Aktiebolag för heltidsanställda med oregelbundna arbetstider skall beräkna semesterledigheten kalendariskt under andra veckodagar än lördagar, söndagar, helgdagar samt påskafton, pingstafton, midsommarafton, julafton och nyårsafton.
2. Arbetsdomstolen avslår SEKO – Facket för Service och Kommunikations talan om allmänt skadestånd för egen del och till T.B.
3. SEKO – Facket för Service och Kommunikation förpliktas att ersätta Almega Tjänsteförbunden och Tågia Aktiebolag för deras rättegångskostnader med nittiotusen (90 000) kr avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Lars Johan Eklund, Brita Swan, Karin Isacson, Peter Ander, Carl Magnus Pontén, Ninel Jansson och Stina Nilsen. Enhälligt.

Sekreterare: Ulrika Stenbeck Gustavson